

דוח תובנות מחקר איכותני
עמדות הציבור כלפי הקשר בין ישראל לתפוצות

מוגש למשרד התפוצות
אגף התפוצות

באמצעות
מח' מחקר ואסטרטגיה
לשכת הפרסום הממשלתית

ע"י

עמוד	נושא
3	שיטה ואוכלוסיית המחקר
4-8	פרק ראשון - ידע ותפיסות לגבי קהילות יהודיות בתפוצות
9-12	פרק שני - הזהות היהודית ומשמעותה עבורם
13-20	פרק שלישי - היחס הרגשי ליהדות התפוצות – זהות מול תועלת
21-26	פרק רביעי – הערבות ההדדית (?)
27-31	פרק חמישי - היחס להתבוללות
32-38	פרק שישי - עמדה כלפי השקעה בזהות יהודית
39-41	פרק שביעי - הרשת החברתית היהודית
42-46	סיכום תובנות מרכזיות
47-50	פרק אחרון - כיוונים ראשוניים לתכולת מדד התפוצות, היגדים ושאלות

שיטה

המחקר בוצע במתודולוגיה איכותית כמחקר גישוש לאיסוף תובנות וגיבוש רכיבים לממד התפוצות הכמותי. במסגרת המחקר בוצעו 6 קבוצות מיקוד בקרב קהלי יעד שונים כמפורט בטבלה להלן:

קבוצה	גיל	מין	מעמד סוציו-אקונומי	גישה כלפי דת ומסורת	תאריך
1	40-50 הורים לילדים	גברים ונשים	בינוני	מסורתיים, מרגישים קרבה ליהדות אבל לא-דתיים	יום רביעי, 27/1/16
				חילוניים מוצהרים	
2	40-50 הורים לילדים	גברים ונשים	בינוני +	מסורתיים, מרגישים קרבה ליהדות אבל לא-דתיים	יום ראשון, 31/1/16
				חילוניים מוצהרים	
3	25-35 רווקים/נשואים	גברים ונשים	בינוני	מסורתיים, מרגישים קרבה ליהדות אבל לא-דתיים	יום שלישי, 02/02/16
				חילוניים מוצהרים	
4	25-35 רווקים/נשואים	גברים ונשים	בינוני +	מסורתיים, מרגישים קרבה ליהדות אבל לא-דתיים	יום שלישי, 02/02/16
				חילוניים מוצהרים	
5	כיתה י"א – י"ב	בנות	בינוני / בינוני +	מעורב מסורתיים וחילוניים	יום שלישי, 02/02/16
6	כיתה י"א – י"ב	בנים	בינוני / בינוני +	מעורב מסורתיים וחילוניים	יום שלישי, 02/02/16

פרק ראשון

ידע ותפיסות לגבי קהילות יהודיות בתפוצות

קיימת רמת ידע סבירה לגבי כמות היהודים בעולם בהערכות שנעות בין 10 מיליון ל 15 מיליון כאשר הם מודעים לריכוז העיקרי של יהדות ארה"ב וכן הריכוזים הגדולים בצרפת ובריטניה . למרות שמספר היהודים באמריקה הלטינית גדול מספר היהודים בבריטניה, המודעות לריכוז יהודי זה נמוכה יחסית והם לא עולים באופן ספונטני לאסוציאציה של רוב המשתתפים (מלבד משתתפים שיש להם קשר משפחתי/אישי עם יהדות זו) .

נראה כי היהדות המשמעותית מבחינתם היא יהדות העולם המערבי הקלאסי – צפון אמריקה ואירופה ואילו ליהודי שאר העולם יש ייצוג מנטאלי קטן יותר בתפיסתם את העם היהודי. שני הסברים אפשריים לכך:

הראשון, התפקיד הפוליטי המרכזי שממלאת יהדות צפון אמריקה ואירופה במאבקים המדיניים, תפקיד אשר הופך אותה לבעלת חשיבות רבה עבור מדינת ישראל.

ההסבר השני הוא בבחינת 'רחוק מהעין, רחוק מהלב'. הישראלי הממוצע מדבר אנגלית כשפה זרה, מבקר בעיקר באירופה וצורך תרבות בעיקר מארה"ב. בביקוריו באירופה הוא נחשף לקהילות היהודיות שם ובתרבות שהוא צורך מארה"ב יש ייצוג גבוה ליהודים. מעבר לקהילות הדוברות אנגלית, קהילת יהודי צרפת זוכה לפרופיל ייצוג מנטאלי גבוה בשל שיעורי העלייה והביקור הגבוהים בישראל יחד עם פרופיל תקשורתי גבוה בשל רמת האנטישמיות בכלל והפיגועים בפרט שחווה הקהילה בשנים האחרונות.

לתפיסתם יהודי התפוצות חיים ברמת חיים גבוהה יותר וחיי היום-יום שלהם נוחים וקלים יותר מאשר חייו של הישראלי הממוצע. ההוכחה לכך, לתפיסתם, הנה העובדה שהם חיים שם. בתוך הוכחה זו חבויה בעצם תפיסה שאומרת שהסיבה היחידה שלא לחיות בישראל הנה איכות חיים כלכלית. מעטים מתייחסים לבחירה של יהודי התפוצות לחיות בארצותיהם כבחירה תרבותית וסוציולוגית הנובעת משייכות למקום בו הם חיים. הם מייחסים את רמת החיים הגבוה בעיקר למדינות המערביות ולא למזרח אירופה או דרום אמריקה. מבחינתם הנתון הסטטיסטי שיהודים אמידים יותר מלא-יהודים במדינות בהם הם חיים מיתרגם לכך שכל יהודי פרטי בתפוצות הוא אדם אמיד שחי ברמת חיים גבוהה. קשה להם לתפוס את המושג יהודים עניים בתפוצות, תפיסה שתבוא לידי ביטוי בהמשך בדיון על התמיכה של מדינת ישראל בנושאים שונים ליהודי התפוצות.

- אט לא היה להם טוב הם היו באים לפה
- לדצתי זה ההפק האמור אט, אנחנו הכי לא באזור הנחות שלנו הם הכי באזור הנחות שלהם. כי הם יהודים אני מניחה שאירופה זה יותר קשה להם בארה"ב זה הכי אזור הנחות שלהם כי הם לא פה
- כל אחד ירוויח יותר טוב (במקצוע שלו) מאשר בארץ
- רמת חיים טובים מרוויחים יותר מישראל חיים לול יותר
- הם חיים שם בצור ובאור, יש לו לאבא שלהם.. משכירי כמו קניון צנריאלי כמה כאלה יש לה משכרית וצורדיט

כל משתתפי הקבוצות מעריכים שהן יהודי העולם והן ישראלים שירדו לתפוצות מנהלים קשר הדוק יותר עם הפן היהודי בחייהם מאשר יהודים ישראלים שחיים בארץ. יתר על כן, הם מדווחים כי אפילו הם כישראלים הנמצאים בביקור בחו"ל מרגישים יותר צורך להתחבר לאלמנטים יהודיים בין אם בביקור בבתי כנסת או בבתי חב"ד בעולם. כשהם בחו"ל הם מרגישים חיבור רגשי לאלמנטים וסמלים יהודיים שבארץ מותירים אותם אדישים לחלוטין. מתוך החוויה האישית שלהם הם גוזרים הנחה כי יהודי הנמצא בעולם מרגיש יותר צורך ברשת חברתית קהילתית והיחס שלו לטקסים ופעולות דתיות יותר חיובי מאשר יש להם בארץ כיהודים לא דתיים. במובן זה, יהדות התפוצות הנה מעין מראה המעצימה עבורם את עובדת היותם יהודים. מעבר לכך, הם מאמינים שהסביבה הלא-יהודית (והאנטישמיות) מעצימות את תחושת היהדות עבור יהודים החיים בתפוצות ולכן הם חווים את יהדותם בעוצמה רבה יותר מאשר הם כיהודים לא-דתיים החיים בישראל.

■ ע': האם הנהגות היהודיות שלהם שונה? כן היא שונה. החדשות על ההצקות שהם סובלים מהם האנטישמיות....

■ יש סוג של קשר עם השפה ועם הזיקה לישראל אני מצפה שיהודי חיילוני ככל שיהיה בחו"ל יסתכל צדיין על ישראל כאילושהי

מדינה שקרובה לליבו אוקי?

■ אני חושבת שזה יכול להיות בכל המצבים יש יהודים בחו"ל שהם יותר יהודים מאיתנו כי בגלל שהם רחוקים מהארץ הם

מתאמצים יותר

■ חושבת שכעת יהודי חיילוני בחו"ל אתה צדין מחובר לדת שלך עם אתה חיילוני ... די ברור לי שבחו"ל זה מתחלק עוד

יותר הרצון לשמור על זה

■ אני חושבת שכן, אתה מתרחק אתה ורוצה יותר לשמר את הדת המנהגים זה היילוני

■ אין לי שום חיבור קלוש אבל כן דבר אחד שהיילוני עם היו"כ הלכנו לבי"כ הדגול וזה היה ראש פתאום הרגשתי שאני 1000 שנה

אחורה ואני מסתכלת על הנשים מתפללות ואני אומרת וואו הם יהודיות שלא גרות בישראל דורות על גבי דורות וזה היו"כ

שלהן ומפה הן מתפללות וזה היה אמרתי באותו ראש בכיתי, עם ישראל מהתנ"ך צמד לי לפני העיניים

■ המורה שלי הייתה גרה בחול וכשהיא הייתה שם היא הייתה יותר דתייה ביי"כ וכאלה וכשהיא חזרה לארץ היא הפסיקה עם

כל זה כי היא הרגשה יותר את הקשר

פרק שני

הזהות היהודית ומשמעותה עבורם

הזהות היהודית תופסת מקום מאוד משמעותי בתפיסה העצמית שלהם. למרות שאין להם ספק כלל בעוצמת הזהות היהודית שלהם הם מתקשים להגדיר אותה במילים בשל כפל המשמעות של יהדות כלאום וכדת.

ככל שהמשתתפים צעירים יותר כך תחושת הזהות היהודית שלהם חזקה יותר. ייתכן והדבר נובע משינויים סוציולוגיים שהתרחשו בישראל

אשר התרחקה מהאתוס הסוציאליסטי-חלוצי של "עולם ישן עדי יסוד נחריבה" ופיתחה יותר קשר למושגים כגון 'ארון הספרים היהודי'

והמוסיקה היהודית. בני ה-45-50 הם שאריות אחרונות מהדור שראה בזהות היהודית 'גיבנת גלותית' ואילו הצעירים יותר תובעים בעלות על

זהות יהודית דווקא מתוך אורח החיים הלא-דתי שלהם.

בקבוצות הצעירות יותר עלתה גם התנגדות להגדרה "חילונים" במשמעות האתיאיסטית של המילה כיוון שהם רואים עצמם קשורים למסורת

היהודית באופן מאוד משמעותי.

- אני חושב יותר יהודי אני חושב שיש שייכות שיש לה אינה בסיס היסטורי שכולל אזהבים להתחבר אליו
- אבל אחרת שאנחנו לא שוארות מצוות זה לא נכון אולי אנחנו לא דתיות שאנחנו לא הולכות עם מצוות זה לא אומר.
- קשר לדת היהודית זה לא רק דתי חילוני יש גם סקאלה יכול להיות באמצע אני קשורה לדת היהודית בדרכים אחרות
- אני חושבת שיהדות זה רק שם מי שיהודי זה אמנה אתה לא יכול להסביר במילים זה בלב מי שמרטיס יהודי הוא יהודי
- אני יותר ישראלית אבל גם נורא יהודית
- זה בעיקר משא לו התחושה שאתה לא יכול להתנצר מזה יש שורשים והיסטוריה אי אפשר פשוט לגרוק את זה גם אם לפעמים מאוד בא.
- רציתי להגיד שאם נולדת יהודי אתה סוחב את ההיסטוריה ואם אתה צועק את זה, זה אומר משהו על האישיות שלך
- שאתה מתנתק מהעבר שלך ואם אתה לא מתחבר לעבר זה אומר שאתה בנאדם שלא מחובר לשום מקום
- אחרתי שאני יותר יהודייה כי חשבתי אוקי מה אני יותר נגיד אני צועקת את הארץ וחייה במקום אחר בצולט או צועקת את היהדות וצועקת להיות נוצרייה. ואני יותר רואה את עצמי צועקת לאור במקום אחר בצולט. כלאומר השינוי הזה יהיה לי יותר קל לעשות אותו
- יש משהו מצד הישראליות מצד הישראליות יש את זה שאתה יהודי

מעניין לראות שהחיים בישראל מאפשרים להם דווקא להיות רחוקים יותר מהזהות היהודית שלהם כיוון שהם יוצרים מעין 'בועת-על' יהודית המגדירה אותם. כישראלי החי במדינה יהודית הם חווים את יהדותם באופן פאסיבי מבלי שנדרשת מהם פעולה אקטיבית שונה מכל הסובב אותם. לעומת זאת, כאשר הם בחו"ל – מחוץ ל'בועה הישראלית' - הם חווים את יהדותם באופן שונה ויותר משמעותי. הן בקרב המסורתיים ובמידה אפילו יותר משמעותית בקבוצות החילונים, מדווחים כולם כי כאשר הם שוהים בחו"ל נוצר אצלם צורך משמעותי בקשר עם סמלים יהודיים ואפילו עם התנהגות דתית שלא היו חולמים עליה כאשר הם בישראל. ייתכן שזה ההסבר הנוסף לעובדת היות הצעירים יותר מזדהים עם יהדותם, הם טיילו בחו"ל בשלבים מוקדמים יותר של חייהם (חלקם גם במסעות לפולין – ה'תגלית' של הישראלים..) וחוו את הצורך בזהות יהודית מול סביבה זרה בשלבים מוקדמים של חייהם.

- *פה אתה מתנחל ביהדות שם אתה דאקה*
- *זה מצחיק אבל כן, בארץ אבא שלי אומר לי לפעמים לך לבית כנסת, שמור פה תצפה ככה, וכשאת בחו"ל הרגשתי יותר צורך לעשות*
- *יש משהו שנה שאתה בחו"ל זה מחבר אותי ליהדות*
- *רובנו יוצרים או יצעה משהו בלב, יצעה לך משהו בלב כשאתה עובר ליד חנות מזונות פה בארץ? לא! אבל כשאתה רואה את זה בחו"ל בשוקים כרחוקות אז שמה זה כן עושה...*

פרק שלישי

היחס הרגשי ליהדות התפוצות – זהות מול תועלת

כמעט כולם, להוציא בודדים, בכל הקבוצות מצהירים על תחושת שייכות וזיקה משמעותית ליהודי התפוצות.

חלקם, בעיקר המסורתיים והנוער, משתמשים במונחים של 'משפחה' ו'אחים' המעידים על תחושת קרבה רגשית גבוהה.

הנקודה המרכזית הנתפסת על ידם כגורם המחבר איננה המנהגים והפרקטיקה הדתית-תרבותית (למרות שיש להם חשיבות לא מעטה) אלא

בעיקר שותפות הגורל ההיסטורית של אנשים השייכים לאותה קבוצה נרדפת. למרות שלכאורה השתייכות לקבוצה נרדפת איננה מרכיב זהות

אטרקטיבי, הם מדברים על כך בגאווה ואינם מוכנים לוותר על הרכיב הזה אלא רואים בו ייחודיות שיש להתגאות בה.

חלק גדול מהם, למרות הביטחון הגדול שלהם בקשר לעם היהודי, מתקשים למצוא את המילים שיסבירו את הסיבה לתחושת הקשר ופשוט

מציינים אותו כקיים וכמהותי. דהיינו, מהות הקשר איננה רציונאלית בהכרח אלא נובעת מרובד אמוציונאלי עמוק.

בודדים בלבד, בעיקר בקבוצות החילונים המבוגרים מתארים את היחס שלהם ליהדות התפוצות כאדיש.

- יש לנו עבר מסורת משותפת זה יותר חלק מטעם במוליקה הקשר שלנו ליהודים זה הרבה מצד, זה 2000 שנים אחורה
- ע': אוקי אז אני רוצה להבין זה כן משפחה? כן משפחה, משפחה רחוקה שצריך לקרב
- אתה מרזיש עוד מישהו באותו סירה
- זה משנה כמה יש מאיתנו מהצד שלי
- אני מרזישה משהו אבל לא יודעת להסבר
- הצניין של השייכות זה רדיפה אורלית.
- הצט הזה עבר הרבה כדי שלא נרזיש כלום, משהו ברזש צובד שט
- נראה לי שזה צניין של הצט שלי, אני רוצה שהוא יגדל יתפתח גם אחרי השואה שהצט יגדל ויהיה חלק רציני בצולמ
- יש אינה אחריות פסיכולוגית. משהו שאני לא יודעת להסביר אותו. הניצול היהודי
- קשה לי להסביר את זה כי יש אינה חיבור מסויט כי הוא מהחנית הזאט שלו יהיה יהודי
- התקלת אותי! אין לזה משמעות עברתי ביומיום. מספר.
- לא משמעותי לי מהחנית אני לא מאמין לחלוטין אני אתיאיסט אז החיבור שלי ליהדות הוא לאומי בלבד לא דתי.
- יש מן אחווה כזאת אט תשמע על פיזאע של יהודים בחו"ל זה יכאק יותר מסתמ

למרות שהם אינם נודדים ובנסיעותיהם לחו"ל הם מזמינים מראש בתי מלון ומגיעים עם כרטיס אשראי שמאפשר להם להשיג מה שירצו

בארצות היעד, הם מדברים על רשת תמיכה של קהילות יהודיים במובנים שהיו רלוונטיים במאות הקודמות, טרם הקמת המדינה.

כאילו עבר ב DNA של הלא-מודע הקולקטיבי שלהם, הם מדברים על יהודי התפוצות כמערכת תמיכה המספקת סביבה מוכרת ואוהדת בכל

מקום שבו הם נמצאים בעולם. בחלק מהמדינות (בעיקר במזרח) בתי חב"ד מתחלפים את הקהילות היהודיות במילוי פונקציה זו.

■ *יש רובע יהודי בצרפת זה טוב יש מקום שאפשר ללכת טוב יש שם יהודים*

■ *ולא שאני דתייה לדולה או מסורתית ומניע סוף שבוע ואתה רחוק מהמסכה אז אתה מחפש את הסמנים עצוים לך טוב*

■ *פה בארץ זה כחות מורש אבל כשאנחנו טסים לקהילות יהודיות בחוץ אז מרגישים כמה אנחנו רבים וכמה אנחנו תומכים*

■ *מניע סופ"ש ואתה נמצא בחוץ אתה רוצה להתחבר למשהו שקרוב אליך אז אתה הולך לבתי כנסת אתה יודע ואז*

מזמינים אותך לארוחות צרה בקהילה

■ *מישהו אירחו אותי במסכה חרדית דוברי יידיש.. עציתי אצלם שבת בקהילה והתחלף לשבוע שם וראיתי עולם אחר*

■ *כי הם חלק ממני אנחנו אותו דבר ברור שאם יבואו לפה יקבלו אותם הכי יפה בעולם ואם תטוס לפה אז אוטומטית תבין*

שהוא יהודי זה חלק ממנטאליות

תפיסת הזהות המשותפת והקרבה הרגשית מתורגמת באופן ברור, בכל הקבוצות, לתועלת אשר מהווה עבורם את התפקיד המרכזי של יהדות התפוצות בחייהם כישראלים - להוות רשת ביטחון מדינית.

הם רואים ביהדות העולם בכלל וביהדות ארה"ב בפרט את רשת הביטחון המרכזית עליה נשענת מדינת ישראל בזירה הבינלאומית. הם מאמינים שיהודים נמצאים בעמדות השפעה כלכליות ומדיניות ומשתמשים בכוחם כדי להגן על ישראל. הם רוצים מאוד שיהיו קהילות גדולות וחזקות בתפוצות, לא כמטרה בפני בעצמה אלא ככלי המשרת את מדינת ישראל ומחזק אותה.

תובנה זו איננה סותרת את רגשי הקרבה והזהות כיוון שכל קבוצה - משפחה, שבט או עם - יוצרים קרבה רגשית לשם התועלת של הכוח שבקבוצה וההגנה ההדדית.

■ *במבט אקדמי הקשר שלנו עם היהודים בתפוצות אז זה שיש יהודים בצרפת ובארזה"ב שהם כוח*

■ *כי הם שמה יכולים להזניח חושים שאנחנו לא הינו מסוגלים להזניח*

■ *ע"מ מה המשמעות? ת"י שיש קבוצות שתומכות בנו בכסף ובדעת קהל וזאת הם בהשפעה המקבלי החלטות בכל מיני מדינות*

■ *בצולט יש הרבה יהודים בתפקידי מפתח*

■ *אני חושבת שזה טוב שלא כולט פה כי זה אומר שיש ייצוג במדינות אחרות אם היינו מרוכזים הקשר היה מתערער בארזה"ב יש*

■ *ייצוג מאוד גדול של יהודים*

■ *אנחנו נרדפים מחר ההיסטוריה אנחנו רוצים שיהיה מהצד שלנו כמה שיותר ופנייצוג חלק מרכזי בצולט שיהיה לנו כוח*

■ *והשפעה*

■ *אני חושב שבזמן שההסברה שלנו צולצת אז כן כשיש גלים גדולים של אנטישמיות אז כשיהודים אולי לפעמים עושים מחאות זה*

■ *מייצג אותנו בצורה כל שהיא וזה אומר מה שאנחנו חושבים*

■ *מאוד חשוב שיהיה לנו כוח בכל המדינות בצולט במיוחד בארזה"ב בהנהגה*

רוב המשתתפים בקבוצות אינם מרגישים כי חייב להיות קשר הדוק בין יהדות לציונות במובן של עליה לארץ. יתר על כן, רובם מאמינים כי יהודי יכול להיות ציוני גם בחו"ל על ידי זה שהוא תומך במדינה מבחינה ערכית, פוליטית או כלכלית גם בלי שיחיה כאן. כחלק מתפיסת העולם הליברלית המאפיינת את רובם, הם סבורים שלכל אדם יהודי יש את הזכות לחיות היכן שיבחר ואין בבחירה שלא-לחיות בישראל משום כשל מוסרי או ערכי.

הצעירים יותר רואים לא רק בתופעת יהדות התפוצות עניין לגיטימי אלא גם בתופעת הירידה מהארץ. מבחינתם כל אדם רשאי לחיות היכן שהוא רוצה ואין להם זכות לשפוט זאת מוסרית, למרות שרובם מאוד פטריוטים ואינם רואים עצמם חיים במדינה אחרת. גם ברמה המעשית הם סבורים שמדינת ישראל בהיותה סביבת חיים קשוחה ומאתגרת אינה מתאימה לכל יהודי ויש כאלו שאם יבואו לכאן יסבלו ולא יצליחו להיקלט היטב.

■ *בנאדם שיהיה רק במקום שטוב לו, כף אחד עושה מה שטוב לו*

■ *אני חושב שצריך להישאר עם יהודים כי זה טוב לנו*

■ *יש יהודים שלא רוצים לחיות במדינה שלהם, שלנו. ע': אתה אומר את זה כסיפוט? שהם לא מסדר? לא, שאולי המדינה לא מסדר בשבילם.*

■ *אני אט היום הבן שלי רוצה לעזוב את הארץ עם כף הכאה אט זה יעשה לו טוב והוא ירוויח טוב אני אתן לו*

■ *יש את הזיקה היהודית לא צריך שיעזבו לארץ ויקללו את הרעצ שהם עשו את זה. המדינה שלנו קשוחה*

■ *הם חשובים. זה שהם לא חיים פה זה לא שהם לא חלק מאיתנו. הם חלק מאיתנו זה לא אומר שכולם צריכים להיות באותו*

מקום כדי להיות ביחד הם איתנו מרחוק

בקרב הדור המבוגר יותר שגדל בתקופה שהאתוס החברתי-ערכי היה יותר קולקטיבי והציונות נתפסה כייעוד המרכזי של עם ישראל בדור הזה יש בהחלט יחס שיפוטי ואפילו מעט מתנשא כלפי יהדות התפוצות. המבוגרים מרגישים כי עצם העובדה שהם חיים כאן ומגשימים את הציונות הופכת אותם ליהודים יותר 'נכונים' מאשר היהודים החיים בגולה. ככל שהגיל יורד ניתן לראות את השינוי במשקל שניתן לאוטונומיה של האינדיבידואל על חשבון הקולקטיב. בקבוצות המבוגרות יותר ובקבוצות המסורתיות יותר הייתה גישה יותר שיפוטית ולעיתים גם כעס על כך שיהודי התפוצות נהנים מאיכות החיים הגבוהה של העולם המערבי בעוד שהם כישראלים מתמודדים עם קשיים ושירות צבאי ובעצם שומרים עבורם על מקום מקלט. גם המבוגרים יותר אינם נחרצים ביחס שלהם כלפי החיים בתפוצות ונראה כי הם משתמשים בטיעון הציוני-ערכי יותר כתירוץ להימנעות מקבלת אחריות על יהדות התפוצות במובן של הקצאת משאבים.

■ אנחנו שורדים ושומרים על המדינה והם כאן צדן

■ אני חושבת שבאינה שהוא מקום יש כעס עליהם כי הם לא פה והם לא חווים את הקשיים שלנו ולא מתאייסים לזהא והעשירים

■ מיניהם לורקים כספים למדינת ישראל ומרטיטים שלו התרומה והחובה שלהם למדינה ואלה שנמצאים שם ולורקים לנו חצים

■ מרחוק חושבים שכל פעם שיקרה משהו מדינת ישראל תקום ותרוץ אליהם וזה לא ככה. הם בחרו להיות רחוק מכאן ויש לזה

השפה

פרק רביעי
הערבות ההדדית (?)

מנגנון הערבות ההדדית לתפיסתם של רוב המשתתפים נתפס בעיקר כך:
המחויבות של הקהילות היהודיות בתפוצות - תמיכה פוליטית וכספית.
המחויבות של החברה הישראלית - לתת מקום מקלט לכל יהודי.

רובם (לא כולם) אינם רואים סימטריה בין המחויבות של היהודים בתפוצות לישראל לבין המחויבות של יהודי ישראל לתפוצות. מבחינתם, הם מקיימים את המדינה, חווים את כל הקשיים, הפיגועים והמלחמות ומספקים מקלט בטוח ליהודי העולם. לכן, יהודי העולם חייבים להם יותר ממה שהם חייבים ליהודי העולם. חלקם אפילו רואים בתרומות ובתמיכה של יהודי הגולה מעשה ציני לחלוטין שמשאיר אותם כישראל להילחם ולהיאבק והם קונים לעצמם מקלט לעת צרה בתרומות כספיות. דורות שבהם התקבע המכניזם הזה - יהודי התפוצות תורמים ותומכים וישראל מספקת מקלט – מותיר אותם מופתעים לחלוטין מעצם המחשבה שישראל תקצה משאבים לתמיכה ביהודי התפוצות. למרות ההפתעה ראשונית שלהם מהמחשה על הקצאת משאבים ליהדות התפוצות, בתהליך הפסיכו-דינאמי שהתרחש במהלך הקבוצות נוצר שינוי בגישה שלהם. הצפת נושא ההתבוללות גרמה להם לגבש עמדה חדשה וחיובית בנושא. ניתן לשער כי מהלך חינוכי-תקשורתי-ציבורי מנוהל היטב יוכל ליצור שינוי דומה בעמדה הציבורית.

נעשה שימוש מעניין בביטוי "עניי עירך", הן כסיבה שלא-לתרום/לא-לתמוך ביהדות התפוצות (קודם לדאוג לעניי עירך) והן כסיבה למחויבות כלפי יהודים יחסית לאנשים לא-יהודים (קודם לדאוג לעניי עירך). אפשר להגדיר זאת שבתפיסתם את המעגל המשפחתי היהודי הם רואים עצמם כמעגל הפנימי-מרכזי כאשר יהודי התפוצות נמצאים במעגל החיצוני-פריפריאלי (ואז יש את שאר העולם...). דהיינו, למרות שרובם מצהירים שיהודי הוא יהודי בכל מקום, הם עדיין תופסים את עצמם כמרכז העם היהודי, גם עבור היהודים בתפוצות.

- בסוף הקהילות היהודיות שתורמות כסף לישראל וצה"ל הם מראשים יותר מחויבות מאיתנו... הם רוצים לחזק את ישראל.
 - הדבק זה לתרום לנו כסף... ואנחנו כאן חייב וצוים את חובתנו שאנחנו חייב פה ומחזיקים את מדינה הזאת
 - אנחנו מצפים מהם יותר ממה שאנחנו חושבים שאנחנו צריכים לתת להם כי אנחנו חייב פה וסופלים את הקושי של לחיות פה
 - אנחנו חושבים פיזיצים וקשיים כלכליים, אנחנו לא קונים קוטג' ב 2 ש"ח כמו בהרלין אז אתה אין לך זכות...
 - הם תורמים משתי סיבות מאהבה וכדי להשתיק את המצפון
 - יש גם מחויבות ליהודי התפוצות לנו כלפיהם הם תומכים גם משמה. ש': מה אנחנו צוים בשבילם? ת': כשיש פגיעה ביהודים
- מצפים אותם לארץ
- אני צדין חושב שיש מחויבות אומרים צנ"י צירק קודמים.. הם צנ"י צירק אתה אומר ? .. כן! אותה היסטוריה אותה מסורת
 - אני אומרת צנ"י צירק קודמים אני הייתי תורמת לכל המסכנים שיש פה בארץ ורצפים ולא יודעת מה, לא חסר פה..

בכדי לבחון את תפיסתם המעשית לגבי ערבות הדדית כלפי קהילות בחו"ל הוצג מקרה בו קהילות יהודיות באוקראינה נעקרו מבתיהן בשל מצב מלחמה שאינו קשור לאנטישמיות והם נשאלו בשלב ראשון האם היו מוכנים לתרום בעצמם ובשלב שני האם הם סבורים שמדינת ישראל צריכה לעזור ליהודים אלו ביישוב מחדש באוקראינה.

התגובה הראשונית בקבוצות השתנתה על פי גיל ועל פי המאפיינים הסוציו-אקונומיים. ככל שהמשתתפים היו פחות-מבוססים הייתה פחות נכונות לתרום ויותר התנגדות לכך שמדינת ישראל תתמוך. עיקר ההתנגדות בקבוצות אלו נבעה מכך שהמשאבים שלהם – או המשאבים המוקצים להם על ידי המדינה - מוגבלים מאוד ואין להם אפשרות לחלוק אותם עם אנשים הנתפסים לטעמם כמעגל שני של שייכות. ככל שהמשתתפים היו צעירים יותר הייתה יותר נכונות לתרום ולתמוך בכך שהמדינה תעזור.

- *זה אחיט שלי זו מצלח צליונה לצעור להט זה לצעור לצמני... ואני בטוח שאט זה היה קורה לנו הט היו עוצרים לנו בכסף בהתנדבות ככל דבר*
- *הט רוזים להיות חלק מאיתנו שיצלו במסגרת צליה אכף אט הט כוחרים להיות שט אז מינימוט*
- *אט יש מישהו מחו"ל שאין לו מה לצעות בשבת חיוף בודד בא תחיה אצלי תפאדל פותחת את הדלת זה מה שאני יכולה לספק לאנשים*
- *אכפתיות יש אנשים שחשבים עליכם יש לכם פה את הבית החט למרות שבחרתם להתנתק*
- *הייתי מצדיף לתרום לצמותה פה בארץ,*
- *הסדר הצדיפויות שלי זה לדברים אחרים לא לזה בקיצר*
- *אני למה שאני אתרום פה בקושי תורמים לאנשים כרחוק אתה רוזה אני אתרום לאנשים שאני לא מכיר ולא רואה אותם?*
- *למה המדינה שלו לא?*

בכל הקבוצות שיעור ההתנגדות לתרומה אישית היה גבוה כאשר התגובה הרפלקסיבית הייתה העברת האחריות למדינה. עם זאת חלקם המשיכו להתנגד לתמיכה גם של המדינה .

היה מעניין לראות כי גם אלו המתנגדים חשו מצוקה בהתייחסותם לשאלה והתגובות שלהם היו בעוצמה רגשית גבוה. דהיינו, עמדתם הנוכחית המתנגדת לתרומה יצרה דיסוננס קוגניטיבי עם תפיסותיהם לגבי הזהות המשותפת ותפיסת הערבות ההדדית של יהודי ליהודי. כיוון שדיסוננס הנו מצב לא-נעים המחפש פיתרון, ניתן להעצים את המודעות לזהות המשותפת כדי שפתרון הדיסוננס יהיה בגיבוש עמדה חיובית כלפי התרומה.

התגובה השכיחה ביותר הייתה התניה של התמיכה בעלייה לארץ. תגובה זו מובנת לאור העובדה שהם רואים את האחריות העיקרית של החברה הישראלית במתן מקום מקלט. איש מהם לא ראה בעיה במתן סל קליטה ומשאבים נוספים ליהודים עולים לארץ מסיבות של מצוקה כלכלית למרות שמדובר באותו סל משאבים, כיוון שאת חובת מתן המקלט הם רואים כלא-שנויה במחלוקת. בדומה, חלקם אמרו שהם מוכנים לעזור בכל נושא הקליטה, גם באירוח בביתם אולם לא בעזרה בחו"ל.

- יש אחריות מינימאלית ש' מה זה אומר? ת': להצלות אותם לארץ
 - שהיהודים ידעו שיש לו גם של מדינה אתה רוצה הוא
 - שמדינת ישראל תוציא מהמיילארדים שיש לה
 - לא יודעת אם זה כף כק מצניין אותי
 - ולו בחירה שלהם. ולכן אני לא חושב שצריך לאסוף כסף במיוחד לצורך ליהודים באזור של מלחמה כי יש להם את האפשרות
 - אני חושב גם כן שלא מהסיבה הזאת שאני אומר להם שאם אתם צריכים עצרה תבואו לארץ ישראל והמדינה עוזרת ואם תבואו נעצור פי 2 רק תבואו תעצמו הכל ניתן לכס בתים לימודים הכול
 - אבל אם יש בעיה קטנה והוא רוצה להמשיך להיות שם אני צריך לממן את זה? תעלה לארץ המדינה תעצור לך
 - גם אני חושבת אותו דבר שלא הייתי דואגת לא הייתי נותנת אלא בארץ שיבואו לפה
 - שמע זה שאני חי פה והמדינה שלי כתוחה לכל יהודי זה כבר
 - לא הייתי מוכנה לתרום מהכסף שלי אבל אם אתם אוקראיני צריך מקום להשתקט הייתי נותנת לו ללון אצלני. לא עצרה
- כלכלית

פרק חמישי

היחס להתבוללות

היחס של ישראלים לא-דתיים (מסורתיים וחילוניים) כלפי יהדות מרתק בעוצמתו ובמורכבותו.

כמעט כל המשתתפים בכל הקבוצות הגדירו את ההתבוללות כנושא שמטריד אותם בעוצמה רבה מאוד. החשש מפני ההתבוללות נובע משני

מקורות פסיכולוגיים:

הראשון, תפיסתם את העם היהודי כרשת ביטחון שבטית גדולה שעוצמתה בעולם מהווה הגנה על מדינת ישראל בכלל ועל כל אחד מהם

כאשר הוא נמצא בחו"ל. התבוללות משמעה התמעטות של חברי הרשת השבטית וכתוצאה מכך היחלשות שלה. ההיחלשות של הרשת

השבטית משמעותה היחלשות אישית שלהם.

המקור השני (גם בחשיבותו) הנו תחושת הזהות היהודית שלהם אשר חלק ממנה הנו השייכות לקולקטיב אנושי גדול ומשמעותי. ככל

שהקולקטיב קטן, גם הזהות היהודית האישית שלהם נמצאת תחת איום.

רק מעטים אדישים לתופעה ברמה הלאומית.

- מעבר לכך אנחנו מתבססים על היהודים בעצמם לה מה שמחזיק אותנו בצמ
- אי אפשר מארק צוקרברג התחתן עם יפנית או וואט אבר הפריצ אי.
- ע': למה זה מטריד אתכם ? כי אנחנו הולכים ונכחדים
- זה פוגע ביהדות בצורה הכי פשוטה ואני לא דתי. הילד שיוצא לא יהודי. חד וחלק הדת לפי האם. אנחנו מאבדים יהודים.
- משנה לשנה היהודים נכחדים בסוף ימינו לבית שלי אני רוצה למנוע את זה אני מסורתית וזה חשוב לי
- זה מפריע לי שיחזקו כריסמס זה מצבן וזה מפריע
- ...והגיע למצב שלילד אין שום זיקה ליהדות... וזה מפריע לי אני מסורתית... ואני חושב שפה אני מאבד את הלהות
- אני לא מוכן שקהילה תצאם בהתבוללות
- זה מטריד כי חשוב שיהיה כמה שיותר יהודים זה כוח בצולאם
- האינטרס שלנו שיהיה יותר יהודים שימרו על היהדות כי לפי התנועה שהצרכים צושים הרבה ילדים...
- ע': 30 אחוז מהם התבוללו. מטריד אתכם ? אם לא. מטריד ואחרי דקה זה יצבור. מה יש לי לעשות? להכריח אתכם להתחתן עם יהודים?
- מטריד אבל ברמה הנמוכה

העמדה הגורפת של רוב המשתתפים נגד התבוללות כבעיה לאומית עוברת מהפך דרמטי כאשר מדובר בשאלה אישית.

כאשר מוצגת השאלה בהקשר אישי-רומנטי, שלהם או של אדם אחר, הם מגלים אמפטיה או לפחות אינם רואים לעצמם זכות מוסרית להתנגד לכך. נראה כי בהתנגשות בין האתוס היהודי-לאומי מצד אחד והאתוס הליבראלי-אינדיבידואלי-מוכוון אושר מצד שני, גובר האושר האישי על השייכות השבטית.

גם כאן, נמצאו הבדלים בין הגילאים השונים כאשר הגילאים היותר צעירים (שכאמור לעיל, מרגישים יותר קשר לזהות היהודית שלהם) מראים יותר רתיעה מהתבוללות ברמה האישית (7 מתוך 10 נערות הצהירו שלא יתחתנו עם לא-יהודי למרות שהן רואות עצמן כחילוניות לחלוטין). המבוגרים יותר מראים יותר סלחנות, כל זמן שלא מדובר בילדים שלהם. עם זאת, גם המבוגרים שמעדיפים שילדיהם לא יינשאו ללא-יהודים אומרים כי אינם יכולים למנוע זאת ובסופו של דבר ישלימו עם כך במידה וזה יקרה.

החילונים המבוגרים מאוד מטילים את האחריות על התפוצות, שהרי הם בחרו לגור שם ולא כאן. כיוון שיהודי התפוצות בחרו לגור בסביבה לא-יהודית, אזי האחריות על התוצאות הצפויות (התבוללות) הנה עליהם. בקבוצות המסורתיות יש כמובן יותר התנגדות ברמה האישית אולם עדיין חלקם אינם שוללים ורובם לא יתנגדו לזה אינדיבידואלית.

המעניין הוא כי גם לאחר שהמשתתפים הודו שברמה האישית לא יביעו התנגדות או יפעלו נגד, לא פחתה כלל עוצמת מחויבותם להתנגד לתופעה ברמה הלאומית.

■ e': היףד שלק עם.....אנשיט טוביט שוט מיפה רעה רק לא יהודיט ת': זו המיפה הרעה! שהט לא יהודיט!

■ e: ואת היףדוה שלכט רוזה לֶהתחתן עם לֶא-יהודי? ת': אני לא אסכיט. בשוט אופן לא אסכיט

■ לא הצניין של היףדיט משמעותי למרות שאני לא דתי במיוחד

■ לא יודעת אט יהיו לֶנו ילדיט הט ילדלו להיות עם בעיית לֶהות? לא רוזה את לֶה מצדיפה להמשיק כמו סבא וסבתא

■ אני לא הייתי מתחתנת כי אני אהבת לשמור על המנהגיט ואת מי שלצדי ואין לֶק פרטנר לשמור ביחד

■ לאו דווקא בלל שאני קרובה לֶדת אלא שאני אהבת ביהדות דבריט מסוימיט ששוק לי שיהיה לי במסחה שאני אקיט

■ בדיוק מה שבאתי להגיד לו טובתי האיטית ואני שט אותה לפני טובת האומה שלנו לֶה אלאויסטי אכל לֶה מה שהיטי צושה

■ אני חושבת היות בנקודה הלֶו בחיי כחות. היות אני חושבת שהחייט קצריט מידי...

■ לֶה נורא אנוכי לבוא לֶהיהודיט להגיד להט אכל תתחתנו..לא לֶרדוף אחרי יהודיט שרוציט לֶהתחתן עם לוויט

■ בנוצע לֶהתחתן עם לא יהודיה אני חושב שהיטי שופט אותה קונקרטיט איק שהיא לא הייתי שופט אותה על הלואט שלה טט אט

היא צרביה אכל לֶה יכול לֶיפול על קושי שבה ומנטאליט

■ אני לא חושבת שֶה שהוא נוצרי אלו הוא פסול מהתחלה אני נותנת צ'אנס שיוכיח את עצמו כבנאדט

פרק שישי

עמדה כלפי השקעה כלכלית בזהות יהודית

התמיכה בהשקעת משאבים של מדינת ישראל או/ו תרומה כספית אישית לפעולות לחיזוק הזהות היהודית גבוהה יותר בקרב צעירים ובקרב

בעלי מעמד סוציו-אקונומי גבוה ונמוכה יותר בגילאים המבוגרים ובעלי הכנסה נמוכה יותר.

נראה כי המקור העיקרי לעמדה החיובית הינו הרצון לשמור על עוצמת העם היהודי וגודלו. האיום המרכזי הנתפס בהקשר זה הנו

ההתבוללות. במובן זה, פעילות לחיזוק זהות יהודית משמעותה יותר יהודים, שמשמעותם יותר תמיכה בישראל ולכן יכולה להיתפס כציונות

למרות שאינה עוסקת בעליה אלא בחיזוק יהדות הגולה. מעבר לאינטרס המדיני של תמיכה בישראל יש גם אינטרס של זהות אישית. דהיינו,

מחויבות לשמירה על הזהות הלאומית יהודית והרצון, ברמה הפסיכולוגית, להיות חלק מקבוצה גדולה וחזקה. כאשר הם נשאלים על נכונות

להיות מעורבים אישית, מעבר להשקעה הציבורית, הנכונות נמוכה יותר בקבוצות המבוגרים לעומת הצעירים ובני הנוער. המחייבים את

ההשקעה תומכים בכך שהיא תיעשה גם בקרב ישראלים יורדים מאותן סיבות שפורטו בתחילת פסקה זו.

- אני תורמת , לשמור על המסורת היהודית
- כי אמנם אני לא מדיר את עצמי דתי שומר מצוות כן אכפת לי מהיהודים באלה ומהצט שלי אז כן
- ע': ואם יש בקהילות האלה ישראלים יורדים אתם מממנים להם? ת': כן . כן . כן . כן
- אני גם חושבת שכן מתוך חשיבה לטווח רחוק למרות שגו התערבות בטהרה הנהגות של היהודים שם יש לנו אחריות לטווח רחוק הנלק שייצג מאוד משמעותי
- לדעתי זה חשוב כשאמרת על צניין התרבות וזה בדיוק.... וכמו שמקיימים בתרבות שגו לכאורה מותרות ולא מתעסקים רק בלחם ומרצונה ככה צריך לחשוב גם על הנושא הזה
- אני גם חושבת ככה זה לשמור את הקיים את היהדות שלנו כאילו אני חושבת מה אני לא הייתי רוצה שיקרו לידיד שלי
- (נצרה) אם אני יודעת שזה מביא לזה הייתי שמה את הכסף ומוותרת על האינס או החולצה שא לי לקנות עכשיו
- המדינה צריכה לשים כל סכום שימנע התבוללות וישמור את הליקה אם מקצים את הכסף כמו צריך אז יהיה לזה כסף
- אני חושבת שהאדל כן קובע כמות היהודית בצולט כן קובע אני חושבת 50 שנה קדימה על היודים של היודים שלנו ומי שישאר זה רק היהודים שפה במדינה בסופו של דבר לא יהיה לנו גיבוי.
- אני חושבת שאם מישהו צריך לקחת את התפקיד הזה זה מדינת ישראל ולא הרבנות או חב"ד
- זה גם ציונות לדעתי. מבחינתי כל יהודי ויהודי הוא ציוני. לא חייב שיהיה עליה הם שטרירים שלי מחזקים אותי

שלילת ההשקעה של מדינת ישראל (ובאותה מידה גם שלילת תרומה אישית) בולטת בקרב המשתתפים מקבוצות סוציו-אקונומיות נמוכות שרואים בכך הקצאת משאבים שצריכים להיות מוקצים להם ולא לטובת יהדות התפוצות.

בקרב חלק מהמבוגרים יותר וגם בקרב חלק מהצעירים יש התנגדות הנובעת מתפיסת המהלך כמנוגד למהות הקשר בין ישראל לתפוצות אשר אמור לתפיסתם להיות מכוון עליה וחיזוק היישוב היהודי בארץ ישראל ולא בחיזוק הקהילות היהודיות בגולה.

קשה לנתח במחקר איכותני את השאלה האם מדובר ביותר 'ציונות' או בפחות 'זהות יהודית' אשר גורמת להתנגדות. השאלה תתברר במחקר כמותי בהמשך.

י'ותר מצדיקה לתרומות בארץ אכפת לי אבל לא צד כדי כק

אני מצדיק לתרום לחולי סרטן. פחות מצניין אותי. תמיד לי ילדים במצוקה, לב, סרטן - זה לא מצניין אותי

לא שלא מטריד פשוט היכולת שלי מוצאת

מצדיק משהו שקרוב אלי יותר

לא, שתדאג לדברים אחרים

אני חושב שזה כסף לשווא חבל יש מקום להשקיע בארץ ישראל

אני אומר שיבואו לארץ ישראל *לא באים - לא באים אז שיחיו שם

מי שלא בא לפה לא אכפת לו מהמדינה

אם כבר המדינה צעתה את זה והוציאה כסף וצושה בראשון (Sunday school) שיחות מפגש אז כל ראשון להגיד להם שבוע

הבא אתם צולפים לישראל

למרות שהם לא דתיים, כמעט כולם סבורים שההשקעה בזהות יהודית חייבת לכלול לימודי מסורת יהודית על תכניה הדתיים כגון חגים, מנהגים, סיפורי התנ"ך וכו'. עם זאת, הם רוצים שזה ייעשה לא כמיסיונריות דתית אלא כחשיפה לעולם תוכן יהודי. רובם היו מעדיפים שציונות תהייה חלק מהנושאים בהם יעסקו לימודי הזהות היהודית. עם זאת הם מוכנים לוותר על התניה זו אם היא תגרום להורים שלא לשלוח את הילדים שלהם לפעילויות כאלו. ההסכמה הזו עקבית עם העובדה שרובם ממילא מעדיפים שיתקיימו קהילות גדולות עם זהות יהודית בגולה ולא דווקא שיעלו כולם לישראל.

■ ע': מדינת ישראל מוכנה להקים להט סאנד"י סקולר מאוד מקובל בארצות האלה שכשי חופש צושים יוט של דת. זה משהו שאתם חושבים שכן?

■ כן זה יחזק בדגת האחורית בצוקר לנורצ לילדים הט יכולים להכניס הביתה דברים שההורים קצת ירדו מהט

■ האינטרס זה לשמור אותם. ציונות אפשר להכניס את זה אבל לא צריך להכניס את זה כהכרח של המדינה זה לדעתי לא נכון

■ האינטרס הדגול זה לחבר אותם ליהדות לחבר אותם לציונות זה חשוב אט הט יבחרו של אף לא

■ הייתי מתחיל מהתנ"ך וצובר להיסטוריה בקשר לשואה נאיד צושה קפיצה כלאת

■ הייתי מדבר על צרכות הדדית על החייט הפרופורציה על הרצון להשתייק למשהו שנוגדת אתו

היחס לפרויקט תגלית נבחן כמקרה פרטי וקונקרטי של השקעה בזהות יהודית אצל יהודי התפוצות. היחס לפרויקט תגלית הנו חיובי מאוד על פני הקבוצות, אף יותר מאשר התמיכה העקרונית בחיזוק זהות יהודית.

מלבד כיסים קטנים של התנגדות (בעיקר במשתתפים ממעמד סוציו-אקונומי נמוך) רוב המשתתפים תומכים בפרויקט ואף מביעים הסכמה בדרך כלל כי המדינה תממן אותו במקרה של הפסקת תרומות יהודי העולם לפרויקט.

בהתאם לקו המסתמן לאורך מחקר זה, עיקר התמיכה נובעת מתפיסת התועלת הגדולה שתצמח למדינת ישראל מקיום הפרויקט בשני

אופנים:

הראשון, היותם של בוגרי הפרויקט שגרירי הסברה ותומכי ישראל עתידיים במדינות המוצא שלהם

והשני, גם אם בשיעורים קטנים, עליה לישראל של חלק מבוגרי הפרויקט.

בהתייחסות לפרויקט תגלית עולה באופן הבולט ביותר התפיסה כי הערך העיקרי של יהדות התפוצות הנו בחיזוקה של מדינת ישראל, אם

דרך עליה ואם דרך תמיכה הסברתית מבחוץ.

■ הם שטריריט שלק בחו"ל

■ אני אאיד לק מה זה דרט שנמצאים בקור באו"מ בחוץ ומפאניט בעד מדינת ישראל צומדים ליד כל הצרביט ויורקיט

צליהט רק באלל שהט היו פה חודש וראו את ירושלים ואת יט המלח

■ אני דט נדד ואני אאיד למה אחוז קטן נשאר בארץ זה לא מספיק הט נהנו מטיול... סבבה תיהנו... סבבה ראיתט יט

המלח סו וואט? מה זה נותן ליי? ההשקעה הזו לא נושאת פרי...

■ אני בעד להשקיע לא בתגלית אלא לטווח רחוק

■ אל כן הט יהיו מנהיגים בסוף זה הדדי הט יצללו לנו בסוף

■ זה פירות צתידייט או שהט יהיו יותר יהודיט או שהט יבואו לארץ שזה דט צולר לנו אט אתה יכול להרוויח בשני

המקריט או שיהיו יותר יהודיט בחוץ או שהט יהיו יהודיט בארץ

פרק שביעי

הרשת החברתית היהודית

הרשת החברתית היהודית הנה רעיון שבקבוצות הצעירים – בעיקר הנוער – עלה באופן ספונטני ובקבוצות המבוגרים הוצג באופן נעזר. ככל שהגיל צעיר יותר ורמת הפעילות של המשתתפים ברשתות החברתיות גבוהה יותר כך עולה הנכונות שלהם לשתף פעולה עם רעיון הרשת החברתית היהודית .

רמת ההתלהבות הגדולה ביותר מהרעיון נצפתה בקבוצות בני הנוער שהראו נכונות גדולה להירתם לפרויקט ואף לתרום מזמנם לפעילות במסגרת הרשת. גם החילונים בקבוצות הצעירים והנוער אמרו כי היו מוכנים להעביר גם תכנים בעלי אופי דתי כגון חגים, תנ"ך וכו' ולא רק היסטוריה יהודית.

מעבר לרעיון הרשת החברתית היהודית בכל הקבוצות, המבוגרים וגם המתנגדים לתרומות והשקעת משאבים ביהדות התפוצות, ציינו באופן חד-משמעי את הנכונות שלהם לארח יהודים מחו"ל המגיעים לארץ במסגרת תכנית לחיזוק יהודית.

ייתכן ובמקביל להפעלת הרשת החברתית היהודית כדאי לבחון תכנית רחבת היקף בה משפחות ישראליות מסוגים שונים יארחו לפרקי זמן קצרים יהודים אשר ממילא מגיעים מחו"ל.

סיכום

תובנות מרכזיות

ידע ותפיסות לגבי קהילות יהודיות בתפוצות

- המושג 'יהדות התפוצות' מתקשר אסוציאטיבית בעיקר ליהודי ארה"ב ומערב אירופה
- כשישראלים חושבים על קהילה יהודית בתפוצות הם מדמיינים אנשים אמידים החיים ברמת חיים גבוה, בדרך כלל יותר גבוה משלהם. לתפיסה זו תרומה שלילית בגיבוש עמדה חיובית כלפי השקעה כלכלית ביהדות התפוצות
- **יהדות זה שם** - הם מאמינים כי חווית הזהות היהודית בתפוצות חזקה יותר מאשר בישראל דווקא בשל הסביבה הלא-יהודית.

הזהות היהודית ומשמעותה עבורם

- הזהות היהודית תופסת מקום מאוד משמעותי בתפיסה העצמית שלהם
- המקום שתוספת הזהות היהודית הנו אמוציונאלי מאוד באופיו והם מתקשים להסבירו במונחים רציונאליים
- ככל שהמשתתפים צעירים יותר כך תחושת הזהות היהודית שלהם חזקה יותר והם תובעים בעלות על זהות יהודית דווקא מתוך אורח החיים הלא-דתי שלהם.
- כאשר הם בחו"ל – מחוץ ל'בועה הישראלית' - הם חווים את יהדותם באופן שונה ויותר משמעותי.

היחס הרגשי ליהדות התפוצות – זהות מול תועלת

- כמעט כולם מצהירים על תחושת שייכות וזיקה משמעותית ליהודי התפוצות, כולל שימוש במונחים 'משפחה' ו'אחים'.
- נקודת החיבור המרכזית הנה שותפות הגורל ההיסטורית של אנשים השייכים לאותה קבוצה נרדפת
- יהודי התפוצות נתפסים כמערכת תמיכה המספקת סביבה מוכרת ואוהדת בכל מקום שבו הם נמצאים בעולם
- הערך המרכזי הנתפס של יהדות התפוצות הנו רשת ביטחון פוליטית-מדינית עבור מדינת ישראל
- הם רוצים מאוד שיהיו קהילות גדולות וחזקות בתפוצות, לא כמטרה בפני בעצמה אלא ככלי המשרת את מדינת ישראל ומחזק אותה
- יהדות אינה מחייבת ציונות ועליה לארץ לתפיסתם. תמיכה פוליטית, ערכית ו/או כלכלית בישראל יכולה להיחשב ציונות גם אם חיים בחו"ל.
- בקבוצות הצעירות יותר אין כמעט שיפוטיות כלפי החיים בחו"ל, אפילו של ישראל יורדים.
- בקבוצות המבוגרים יש מעט יותר שיפוטיות ותחושה כי הם נושאים בעול החיים בישראל בעוד שיהודי התפוצות נהנים ממנעמי החיים בחו"ל

הערבות ההדדית (?)

- הערבות ההדדית בין ישראל לתפוצות אינה נתפסת כסימטרית :
- **המחויבות של הקהילות היהודיות בתפוצות** - תמיכה פוליטית וכספית .
- **המחויבות של החברה הישראלית** - לתת מקום מקלט לכל יהודי.
- בתפיסתם את המעגל המשפחתי היהודי הם רואים עצמם כמעגל הפנימי-מרכזי כאשר יהודי התפוצות נמצאים במעגל החיצוני-פריפריאלי
- יהודי העולם חייבים להם יותר ממה שהם חייבים ליהודי העולם (כיוון שהם נלחמים ויהודי התפוצות רק נותנים כסף)
- הצפת נושא ההתבוללות במהלך הדין גרמה להם לגבש עמדה חדשה וחיובית בנושא. ניתן לשער כי מהלך חינוכי-תקשורתי-ציבורי מנוהל היטב יוכל ליצור שינוי דומה בעמדה הציבורית.
- ככל שהמשתתפים היו פחות-מבוססים הייתה פחות נכונות לתרום ויותר התנגדות לכך שמדינת ישראל תתמוך
- עמדתם המתנגדים לתרומה יצרה דיסוננס קוגניטיבי עם תפיסותיהם לגבי הזהות המשותפת ותפיסת הערבות ההדדית של יהודי ליהודי.
- ככל שהמשתתפים היו צעירים יותר הייתה יותר נכונות לתרום ולתמוך בכך שהמדינה תעזור.

היחס להתבוללות

- כמעט כל המשתתפים בכל הקבוצות הגדירו את ההתבוללות כנושא שמטריד אותם בעוצמה רבה מאוד
- מקורות החשש מההתבוללות הנם:
 - חשש מהקטנת רשת הביטחון השבטית
 - פגיעה בזכות היהודית האישית כתוצאה מקיטון בקולקטיב היהודי
- ברמה האינדיבידואלית רמת ההתנגדות להתבוללות פחותה בהרבה. האושר האישי נתפס כחשוב יותר מצרכים לאומיים בעיני רוב המשתתפים
- למרות האמפתיה להתבוללות ברמה האישית, אין הפחתה בעוצמת ההתנגדות להתבוללות ברמה הלאומית
- ההתבוללות והחשש מקיטון בגודלו ועוצמתו של העם היהודי הנה המוטיב המרכזי ביותר בהשגת תמיכה במהלך של השקעה בזהות יהודית בתפוצות.

עמדה כלפי השקעה כלכלית בזהות יהודית

- התמיכה בהשקעת משאבים גבוהה יותר בקרב צעירים ובקרב בעלי מעמד סוציו-אקונומי גבוה
- המקור העיקרי לעמדה החיובית הינו הרצון לשמור על עוצמת העם היהודי וגודלו
- פעילות לחיזוק זהות יהודית יכולה להיתפס כציונות למרות שאינה עוסקת בעליה
- המחייבים את ההשקעה תומכים בכך שהיא תיעשה גם בקרב ישראלים
- למרות שהם לא-דתיים הם שבורים כי ההשקעה בזהות יהודית חייבת לכלול לימודי מסורת יהודית על תכניה הדתיים
- היחס לפרויקט תגלית הנו חיובי מאוד על פני הקבוצות, אף יותר מאשר התמיכה העקרונית בחיזוק זהות יהודית.
- בהתייחסות לפרויקט תגלית עולה באופן הבולט ביותר התפיסה כי הערך העיקרי של יהדות התפוצות הנו בחיזוקה של מדינת ישראל

הרשת החברתית היהודית

- ככל שהגיל צעיר יותר ורמת הפעילות של המשתתפים ברשתות החברתיות גבוהה יותר כך עולה הנכונות שלהם לשתף פעולה עם רעיון הרשת החברתית היהודית .
- . גם החילונים בקבוצות הצעירים והנוער אמרו כי היו מוכנים להעביר גם תכנים בעלי אופי דתי כגון חגים, תנ"ך וכו'
- ייתכן ובמקביל להפעלת הרשת החברתית היהודית כדאי לבחון תכנית רחבת היקף בה משפחות ישראליות מסוגים שונים יארחו לפרקי זמן קצרים יהודים אשר ממילא מגיעים מחו"ל.

נספח לקראת המשך התהליך
כיוונים ראשוניים לתכולת מדד התפוצות
היגדים ושאלות

זהות יהודית

1. העובדה שאני יהודי מאוד משמעותית עבורי
2. בשבילי יהדות זה הרבה יותר משמירת מצוות הדת, זה להיות חלק מקבוצה גדולה של אנשים עם שורשים והיסטוריה משותפת.
3. כשאני מבקר בחו"ל אני מרגיש יותר מחובר ליהדות שלי מאשר כשאני בארץ
4. יהודים שחיים בחו"ל מרגישים יותר את הזהות היהודית שלהם מאשר יהודים שחיים בישראל

היחס ליהדות התפוצות

5. אני מרגיש שיהודי התפוצות הם אחים שלי
6. ליהודי התפוצות וליהודים בישראל יש גורל משותף למרות שהם חיים במדינות שונות
7. ליהודים שבחרו לחיות בחו"ל חשובה יותר נוחות ואיכות חיים מאשר הזהות היהודית שלהם.
8. חשוב שיישארו קהילות יהודיות גדולות בחו"ל כדי שיפעילו כוח פוליטי שתומך בישראל
9. יהודי התפוצות צריכים לתמוך בישראל כיוון שזה מקום המקלט שלהם במצב שבו חלילה ירדפו אותם
10. גם יהודי שחי בחו"ל יכול להיות ציוני
11. ככל שיש יותר יהודים בעולם אני מרגיש יותר טוב
12. יהודי התפוצות יכולים לחיות בשקט בארצות שלהם בזכות זה שיש ישראל חזקה

תפיסת ערבות ואחריות

13. אם יהודים בקהילה מסוימת בעולם סובלים מבעיות כלכליות או אסונות טבע יש מחויבות מוסרית **לקהילות יהודיות אחרות** בעולם לעזור להם
14. אם יהודים בקהילה מסוימת בעולם סובלים מבעיות כלכליות או אסונות קבע יש מחויבות מוסרית **למדינת ישראל** לעזור להם גם אם הם אינם עולים לארץ
15. מדינת ישראל צריכה שכמה שיותר קהילות יהודיות יעלו לארץ ולא לעזור להם להיות שם
16. אני מרגיש אחריות אישית על כל יהודי בעולם גם אם הוא בחר שלא לעלות לישראל
17. כשאני בארץ שיש בה קהילה יהודית אני מרגיש שיש לי למי לפנות אם אני בבעיה
18. יהודי התפוצות צריכים לתמוך ולעזור לישראל כיוון שהיא מספקת להם מקלט בטוח לעת צרה
19. החובה היחידה של מדינת ישראל כלפי יהדות התפוצות היא לתת להם זכות לעלות לארץ

התבוללות

20. העובדה שיהודים בתפוצות מתחתנים עם לא-יהודים ומתבוללים היא איום משמעותי על העם היהודי
21. העובדה שיהודים בתפוצות מתחתנים עם לא-יהודים ומתבוללים מטרידה אותי ברמה האישית
22. אם חברה/טובה/שלך הייה פוגש את אהבת חייו והוא/היא לא יהודים, האם היית מייעץ לו לא-להתחתן איתו/ה?
23. אם היית פוגש/ת את אהבת חיך והוא/היא לא יהודים, מה הסיכוי שהיית מתחתן/ת איתו?
24. הייתי עושה כל שביכולתי כדי שהילדים שלי לא יתחתנו עם גויים
25. האם לדעתך מדינת ישראל צריכה לאפשר נישואין בין יהודים ללא-יהודים בישראל?

השקעה בזהות יהודית ומניעת התבוללות

26. מדינת ישראל צריכה להשקיע משאבים בזהות היהודית של קהילות בתפוצות כמו שהיא משקיעה בתרבות וזהות יהודית בישראל
27. מדינת ישראל צריכה לקחת על עצמה את התפקיד של בתי חב"ד בעולם כיוון שהיא האחראית העיקרית על העם היהודי
28. הייתי מוכן לתרום מכספי לפרויקטים של חיזוק הזהות היהודית בתפוצות
29. האם לדעתך מדינת ישראל צריכה להשקיע מאמץ ומשאבים כדי למנוע את תופעת ההתבוללות ?
30. השקעה בחיזוק הזהות היהודית בתפוצות היא השקעה בביטחונה וחוסנה של מדינת ישראל
31. חשוב שמדינת ישראל תממן את פרויקט תגלית גם אם בוגרי התכנית אינם עולים לארץ
32. מבין הבאים מה לדעתך הערך העיקרי של פרויקט תגלית:
33. לעזור לצעירים יהודים להכיר את הזהות שלהם
34. לעודד עליה לישראל
35. ליצור קבוצה גדולה של תומכי ישראל ומסבירים שלה במדינות העולם
36. אם היו מקימים רשת חברתית של יהודי העולם שמטרתה ליצור קשר בין יהודים בארצות שונות, האם היית מצטרף ?
37. הייתי מוכן לארח בביתי, ליום-יומיים, יהודים מחו"ל המגיעים לארץ כדי להסביר להם על החיים בישראל.
38. (בשלבם מאוחרים) האם שמעת על הרשת החברתית היהודית? האם אתה פעיל בה?